ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: . . ф. 12 или 30 дин.
на по године: . ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или $7^1/_2$ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи уредништву „Бранника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Бранника“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дуњској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 78. У Новом Саду, у четвртак 8. (20.) јула 1893. Год. IX.

Позив на претплату.

Крајем прошлога месеца истекла је претплата свима онима, који су се на прву половину године или на другу четврт, односно до краја јуна о. г. на наш лист претплатили.

Позивајући своје досадање претплатнике, а и осталу српску публику на нову претплату, дајемо од своје стране уверење, да ћемо се као и до сада, тако и од сада трудити, да наш лист колико год скромне околности наше малене читалачке публике то допуштају, одржимо на висини сувременог новинарства. А родољубива цел, ради које је „Браник“ покренут — јамчи за родољубивост и самосталност политичког правца овога листа.

Но скоро да је излишна свака реч у препоруку овога листа с наше стране српска читалачка публика прихватила је овај лист својски, па се сваким даном све више шири.

Цена је „Бранику“ као и до сада:
На годину . . . 12 фор. или 30 дин.
На по године . . 6 фор. или 15 дин.
На четврт године 3 фор. или $7^1/_2$ дин.

А може се и месечно претплатити. Месечна претплата чини 1 ф или $2^1/_2$ динара.

Претплата се шаље поштанском упутницом на Администрацију „Бранника“.

У Н. Саду, 2. (14.) јула 1893. г.

Издаватељство и уредништво „Бранника“.

КУЛТУРНА СЛАВА ЦРНЕ ГОРЕ И ХРВАТИ.

Јужни крајеви наши овог лета оживели су. Тек што је прошла светковина у Дубровнику, на којој се славио један велики песник и једна богата књижевна перијода, ево се и Црна Гора спрема, да и она прослави једну велику културну светковину. Црногорски соколови хоће свету да покажу, да би они и на културном пољу напредовали, као што су се прославили и на бојноме пољу, да бесни Азијат својом суровом руком није спречио развитак српскога народа. Гости из целога света спремају се да се поклоне црногорској сиротињи. Богата Енглеска шаље своје нарочите изасланике. Особито Словени биће у лепом броју заступљени.

Нема сумње да на тој светковини треба да су у *првоме реду* заступљени Срби из других крајева, да учине почаст Црногорцима. У нашим жилама тече једна крв, која се није са туђинштином измешала. Ми смо и уверени, да ће бити доста Срба, како из наших крајева, тако исто и из краљевине Србије. Овај малени знак братске љубави ваља да укажемо својој црногорској браћи.

Но после нас осталих Срба требало би да се најбоље одазову овој светковини најближа нам браћа Хрвати. Ово је културна светковина, а Срби и Хрвати се културно све више изједначују. Пре је бар писменица делила хрватску књижевност од српске. Данас ни тога нема. Има ваздан добрих Срба, који се служе латиницом. По мало пада и последња међа на културном пољу, која дели једно племе од другога. То и јесте карактеристично у одношају између Срба и Хрвата. Док културне разлике по мало ишчезавају, донде се политички јаз све више шири. Опажа се, како Хрвати приметно напредују у учењу нашега језика. То ми новинари особито примећујемо. Кад хоћемо нешто да прештампамо из хрватских листова, све се мање мора дотеривати загребачко писање. У нас пак падају верске предрасуде, те нам браћа римокатоличке вере нису туђинци. Па поред свега тога како се све више удаљујемо од Хрвата?!

За то је црногорска културна слава пружила прилику, да се обележи *културно јединство*, које са политичким прохтевима нема никаквог посла и које ће преживети све политичке заблуде. Таква зграда сазидана је од тврдог камења, а не као она кућа, која се са шовинизмом зида, јер је така кућа од песка, коју ће прва бура разнети.

Хрвати су могли ову прилику прихватити и с тога, што њихова опозицијонарна штампа од Срба једино Црногорце није вређала. Можда су опозицијонарни Хрвати били према Црногорцима толико трпељиви и с тога што тај географски назив лакше подносе, него опште народно име српско. Али не ћемо да разбирамо зашто. Факт је, да су Хрвати штедили Црногорце. Они су шта више и славили црногорске јунаке, а о кнезу Николи увек су с поштовањем говорили. Тако су исто и Црногорци били увек широких груди према Хрватима. Озбиљних запрека није било, да Хрвати полете на црногорске стене, те да се са својом браћом пољубе и поздраве. У осталом ако смо права браћа, онда ни наше размирице не могу помутити нашу свест. Чудна је свађа међу браћом у обичном животу. Браћа се препиру, али не маре да се ко са стране умеша у њихову распру; шта више завађени брат замера и најбољем пријатељу, ако му помаже нападати брата. Браћа то задржавају за себе. Тако их радост брзо уједини, а жалост их зближи. Овако то бива у свету, ако се у браћи материнско млеко није прогрушало. Наш народ зато и каже: „крв није вода.“ С тога би Хрвати, *ако су права браћа*, требали да учествују у црногорској светковини, где би зацело били братински и лепо примљени.

Но сва је прилика да они то не ће учинити. Хрватска опозиција прилично доминира у хрватским културним заводима. „Обзораши“ као да су и хтели поћи на Цетиње, али „праваши“ не ће, и по свој прилици, да ће усљед тога сва опозиција изостати. Мора бити оно, што хоће луда браћа.

Пунокрвни Хрват др. Франк води реч у хрватској опозицији и он је написао у папирној „Хрватској“ о томе један чланак. Он каже у том чланку, да Хрвати не могу учествовати у црногорској слави, и ако су *позвани*, јер томе стоје на путу политички разлози. Сваки би морао помислити, да др. Франк мисли ову нашу распру с Хрватима. Не! Др. Франк суди са свим хладно. Томе је на путу други политички разлог, а то је — програм хрватске опозиције. Др. Франк хоће као оно Шајлок, да са српског тела скине фунту меса, па онда да богме не може ићи у Црну Гору. Ево шта каже др. Франк:

„Но сувише, у хрватских је земљах хрватска свиест већ тако будна и тако развијена, да оне познавају само једну о правдану тежњу: сједињење свих хрватских земаљах под хабсбуржком династијом. Ова силна и неодољива тежња провалила је и нетом у Далмацији елементарном својом снагом. У славном Дубровнику састале су се и Хрватска и Славонија и Далмација и Истра и **Босна и Херцеговина** па нису изостала ни наша словенска браћа. Ово је силно јединство и такова красна земља, од какове си ниједан отачбеник неможе љепшу ни желити. Хрвати прожети су за то тежњом, да ово душевно јединство и земљиштну цјеловитост **претворе такођер у управну цјелину**, у краљевину Хрватску. **Према сјеверу дакле црногорски сан неће моћи наћи хране за своје оживотворење.**“

Хрватска опозиција не ће да зна ни за чисту културну српску славу, само да се не буне у свом сну, у ком отимају оно, што је туђе. Пошто и Босна и Херцеговина треба што пре *„да се претворе у управну целину“* с Хрватском, то опозицијоналне посаде морају остати код куће. „Према северу дакле црногорски сан не ће моћи наћи хране за своје оживотворење,“ — јер тамо чува стражу др. Франк и његова братија. Др. Франк „reist im croatischen Chauvinismus,“ па не може да доспе на црногорску славу. Ми верујемо да се то у Загребу боље рентира него поклонити се голим стенама. А и шта би др. Франк могао радити у Црној Гори? Могао би само премишљати о томе, како може један народ ухватити свој рачун, да вековима пролива своју крв за — голо стење! Њему се дакле ништа не чудимо.

Но Франкова боја се прима у хрватској опозицији. Међутим његово разлагање није ни логично. Та па Цетињу не ће се делити југословенске земље; црногорска слава не ће бити каква политичка демонстрација, она има не себи са свим јасно културно обележје.

Али баш зато! Опозицијонарци хрватски у последње време само тамо иду, где могу политички демонстрирати „за народно јединство“ и „хрватску мисао“. Они се тако праве као да је „хрватском државном праву“ све по таман, само још то фали, да се „препише у грундбух“. Није чудо што „Народне Новине“ исмевају ову смешну работу.

Опозицијонарни Хрвати не ће ићи на

ЛИСТАК

Шћепан Мали, лажни цар црногорски

Руски написао **Д. Л. Мордовцев**

Превео Ј. П—ћ.

(Наставак.)

Европа је зачуђено гледала на тај свеопшти покрет духова, што га је изазвала воља једног човека, младића, коме једва беше двадесет година. У то доба стојало је у свим европским листовима, па и руским, да се „близу Црне Горе не давно показало и неколико грчких бродова с јерусалимским заставама;“ да „чим је с оних бродова дат знак па се приближују, једно оделење Црногораца спусти се с брда, нападне на Турке, што се разместли тамо и све их исекли;“ да су за тим „неколико грчких часника изишли с бродова на обалу и искрцали доста свакојаке ратне опреме и новаца,“ и да су „Црногорци навалили по том на турске земље, разорили и попалили сва села.“[1]) Не зна се, какви су управо били ти грчки бродови с јерусалимским заставама, од куда су дошли и какви беху они часници; може чак и то бити, да је то приспело на обалу руско посланство с кнезом Долгоруковим, о чему у то доба несу знали ни сами Руси, јер је све ишло потајно. Било како му драго тек ни Европа неје још све знала, шта се радило тада у Црној Гори и у њеним суседним земљама. Покрет Словена и Грка, који не беху под Шћепановом влашћу, него живљаху у другим државама, само је навукао на исте жестоко гоњење, од стране оних влада, под којих влашћу су били; многи од тих јадника, који се повели за тим општим покретом, свршише свој живот или у изгнанству или на губилишту.

Али ни гоњења, ни изгнанство, ни тамнице па ни сама смрт са свим ужасима мучења и истезања несу могли, као што вели савременик, зауставити народ, који је руљом хитао да се покори и поклони власти силнога цара Петра III. Залуду се старали да нађу средства, којима би се угасио још у зачетку тај живот, који се свуда будио: митрополит је претио народу, да ће му забранити долазити у цркву а лажног цара прокуне. У другим приликама би клетва владичина довела сву Црну Гору у ужас и очајање; али у ово доба свако се *само смешио и презирао* ту клетву, као што изриком вели савременик. Црногорци су говорили, да Шћепан Мали као император Црне Горе и Целе Русије, а према том и поглавица православне цркве, *има власт да разрешава од проклетства, и да даје опросницу грехова.* Кад Црногорци дакле дођоше свом „цару,“ овај их разреши од владичине клетве и благослови поданике својом руком. Несретни Сава је морао да се том покори и да ћути бојећи се, да како год не погине од руке каквог занешењака. Шћепан Мали је сад видео, да је потпун и неограничен господар у свој Црној Гори: покорио му се владика, цело духовенство, свештеници и калуђери и све световне власти у држави. Пређе је сав народ указивао владици највеће поштовање, па сад било то ма само с поља; Црногорци кад сретну митрополита, падаху пред њим ничице и целиваху му крај од одежде, несу устајали нити продужавали пута, док год их неје владика благословио. Сада је све то усредсредио у себи тај лажи цар: и владичанску власт и владарску самовласт; само су њега гледали и њему се само покоравали.

Шћепан Мали је мислио, да обнови српско царство. Још крајем 1768. г., када су потучене мљетачке војске а Турци отерани са граница црногорских, намеравао је *да се крене с војском у Србију.* Почело се спремати почетком децембра исте године; његова војска већ се спремала да остави брда и да пође дубље у копно, кад га од једном ново оружање мљетачко и њихове спреме за војну на суву и на води, и за тим турска војска од 150.000, која се приближила, примораше да остане у својој држави и да чува брда. Намеравао је да подигне тврђава, да сагради путова и да улепша друмове, али не имађаше ни материјала ни искусних енжењера; сва његова подузећа морала се скучити на утврђивање границе; онде где је требало, подигнути су огромни каменити насипи, који би имали да чувају улаз у Црну Гору; наваљана су читава брда земље и стења, које је одваљивао пушчаним прахом; градио је преграде онде, где се непријатељ могао пробити у унутрашњост земље. Тај посао заузео је све време од децембра 1768. г. до половине јунија 1769. г. До тог времена беше му столица у Маина, где су претворили у царски дворац дом „великог канцелара“ Мајка Тановића; Шћепан Мали одлазио је почешће у Брајиће, у онај део Црне Горе, где је почео своје политичко делање. Но у лето 1769. г. пресели се у црничку нахију и узме себи за стан дом новог владике црногорског Арсенија Пламенца, што га је завладичио патријарх Василије Јовановић Бркић. Арсеније беше пријатељ Марка Тановића. Шћепан Мали је с тога изабрао црничку нахију за своју столицу, што је у њој најмање било опасности од изненадних насртаја непријатељских. Ту се он дао свом душом на устројавање своје малене државе, како би учинио потребне реформе у Црној Гори па онда да ступи на много шире политичко поље.

Али му не беше суђено да ослободи Србију и друге Словене од туђинаца и да створи велику словенску федерацију. Баш онда, кад је његов политички рад могао већ бити спојен са судбом целе Европе и имати светско значење, један несретни случај спречи га у сваком даљем раду. *Шћепан Мали ослепи.* Градећи нов пут у своју престолницу нареди да се разруше неколико стена, што стојаху на путу у Црничу; приликом прокопавања деси се Шћепан некако у сред кише од камења, што га подиже пушчани прах, и једва остаде жив; комаће камења

[1]) С.-Петербургския Вѣдом., 1769. г. бр. 84.

црногорску славу, јер им то њихов шовинизам не допушта. Против Српства увек истављају Хрватство. Добро је и ово прибележити.

Одлуке

свештенства протопресвитерата ст.-бечејског у предмету црквено-политичких реформа.

Ми потписани српско-православни свештеници протопресвитерата старо бечејског, искупљени у Старом Бечеју дана 15. јуна 1893., пошто смо исповедили грехе своје и причестили се часног и светог тела и крви Христове, на састанку своме узели смо у претрес познате законске предлоге: о уваћању државних матрикула, рецепције израјелићанске вере и слободном вршењу вероисповести, као и ту околност, да је државна влада у изглед ставила и поднашање земаљском сабору законског предлога о обавезном грађанском браку — и по дужем исцрпљивом саветовању а с обзиром на то:

1.) што се уваћањем државних матрикула вођење црквених матрикула и ако не забрањује, ипак од стране државе непотребним и излишним проглашује, те се тиме углед и важност св. цркве и њезиног свештенства и у очима самих верних побија и понижава;

2.) што се уваћањем државних матрикула вршење св. тајана: крштења и миропомазања, — а кроз то и осталих — свештенству *знатно* отештава; а у свези са законским предлогом о слободном вршењу вероисповести равнодушност према цркви и одступање од вере посредно подстиче и потпомаже;

3.) што се свештенство у вршењу неких својих најважнијих црквених дужности ставља у зависност од подређених државних органа и што му се од стране државе и онда, пошто му је већ одрекла право и моралну и интелектуалну способност за вођење матрикула ипак у том погледу још дужности намећу и оштрим казнама прети;

4.) што се рецепцијом израјелићанске вере у толикој мери, да Хришћанин може из своје вере у израјелићанску веру прећи, државним авторитетом пориче и обара догмат наше св. православне цркве и свију хришћанских вероисповести, да у крштењу душа добија неизгладиви печат, којега никада више нико и ни чим збрисати не може, те услед тога прелаз из хришћанске вере у редове некрштених постаје немогућ;

5.) што се законским предлогом о слободном вршењу вероисповести не само омогућава него посредно и подстиче распадање постојећих и склапање безбројних нових религиозних заједница па и само безверство на поругу узвишене науке Божијег Сина и на разорење Његове цркве, а на срамоту и штету савременог друштва и миле чам отаџбине;

6.) што би се законом о *обавезном* грађанском браку под изговором слободоумља извршило најстрашније насиље савести свију оних, који су својој цркви искрено одани — и изреченим прописима закона обарало би се учење свете православне цркве о томе, да је брак тајна, коју само црква преко свога овлаштеног свештеника и само у случају томе, ако нема *црквених* запрека — нарочито из сродства потичућих — свршити може, дочим је свако друго живљење мужа са женом — по науци св. цркве — или блуд или прељуба или крвосмеса, а деца из такове заједнице рођена незаконита и плод грешне пожуде;

7.) што не само склапање брачне везе него и суђење о ваљаности и трајању исте спада у искључиви делокруг цркве а не државе;

8.) најпосле што ће противно схватање и евентуално поступање државе неизбежно изазвати огорчење између цркве и државе, у којима лако може доћи у опасност грађански мир и поредак, као што је већ сад на сам глас, да се те црквено-политичне реформе спремају, нарушен мир и увређена савест безбројних грађана ове државе;

овим најсвечаније изјављујемо:

I. Уваћање државних матрикула у нашим очима је новотарија, коју није изазвала *државна* потреба нити се даде оправдати оним разлозима, који су у мотивацији испод законског предлога изложени.

II. Државне матрикуле, рецепција израјелићана у предложеном облику и слобода вршења вероисповести тешка је увреда, која се наноси Богом установљеној хришћанској православној цркви и њезином свештенству.

III. Обавезни грађански брак је најстрашнији нападај на догматичку чистоту наше свете цркве.

IV. Усљед свега тога ми смо сви одлучни противници црквено-политичког програма садање државне владе и као такови ћемо се у свакој прилици и на сваком месту — а особито у случају нових избора за земаљски сабор — и речима и делима показивати.

V. Употребићемо сваку згодну прилику, да наше верне упозоримо на опасности, које њиховој вери и цркви прете и настојаваћемо, да с њима заједно, служећи се законитим средствима, опасност отклонимо.

VI. Његовој Светости, патријарху српском г. Георгију и високопреосвећеној г. епископима одужујемо се овде признањем, благодарношћу и оданошћу на том, што су по својој надлежности учинили кораке, да спрече успех ове опасне црквено-политичне акције, обећавајући и уверавајући их, да ће у нама и у стаду нашем увек имати одлучне и поуздане војнике у њиховој законитој борби за одржање у чистоти учења и предања свете православне цркве нам српске.

У Старом Бечеју 15. јуна 1893.

Јован Борота с. р., окружни протопресвитер старо-бечејски.
Александар Поповић с. р., парох старо-бечејски и намесник.
Јован Степанов с. р., систематизовани парох. помоћник старо-бечејски.
Иван Јелчић с. р., протопресвитерски помоћник старо-бечејски.
Панта пл. Поповић с. р., парох петровоселски.
Иван Твшић с. р., администат. парохије молске.
Јосиф Рацновић с. р., администат. парохије молске.
Јован Павловић с. р., парох аћански.
Јосиф Поповић с. р., парох аћански.
Лазар Шевић с. р., свештеник-помоћник у Ади.
Александар Николић с. р., протојереј и парох сенћански.
Тривун Влашић с. р., парох сенћански.
Павел Ковачевић с. р., парох ст.-кањишки.
Младен Јосић с. р., админ. парохије мартоношке.
Ђура Јеврић с. р., парох сегедински и намесник.
Симеон Мајински с. р., парох сентомашки.
Лаза Кићански с. р., свештеник сентомашки.
Ђура Страјић с. р., свештеник сентомашки.
Васа Клаић с. р., администат. парохије туријске.
Стеван Кирић с. р., парох фелдварски.

Одговор

седморице либ. министара на оптужбу радикала Милана Весића и другова у срп. нар. скупштини.

(Наставак).

II.

Други је предмет тужбе, што није наређен у „законом“ року избор на место умрлог квалификованог посланика Атанасија Вучковића.

Тужба вели да се у томе огледа „предумишљај Авакумовићевог кабинета за гажење Устава.“

Ну то је речено савршено без основа, неправедно.

Тужба вели да је Вучковић умро 28. Августа 1892. г.; да је на његово место избор требало наредити најдаље 29. Септембра 1892. г.; и кад то није урађено, да су тиме повређени чл. 93. изборног закона и 101. устава.

Правилна оцена овог предмета тужбе, зависи не само од правилног разумевања оних чланова закона и устава, на које се позива тужба, већ и да се *не превиде* остале одредбе, које се тичу оваковог случаја. Тужба је поменула само чланове: 93. изб. зак. и 101. Устава, што су тужиоци мислили, да ће ту наћи ослонца за своју тужбу; а пропустила је да помене и друге законске одредбе, које се тичу оваковог случаја. Нећемо се упуштати, да ли је то тужба учинила случајно или намерно. Ну ограничићемо се само на томе, да ли је правилно гледиште тужбе, што налази да смо повредили чл. 93. изб. зак. и 101. Устава.

Тужба наводи, да је избор на место Вучковића требало извршити за *месец дана*. Тако пише и у члановима: 93. и 101.

Но питање је *од када* се рачуна да је рок од месец дана? Да ли тај рок почиње тећи од дана *смрти* посланикове или од дана кад *скупштина* буде решила да је упражњено посланичко место.

Тужба се не изражава тиме јасно; ну по рачуну, који она прави, када је требало наредити овај избор, излази, да она рачуна онај рок од смрти посланикове.

Међу тим баш по уставу и закону није тако. Онај рок, од месец дана рачуна се од оног момента, кад је „упражњено“ посланичко место. А оно је, правнички и уставно „упражњено“ тек онда, кад то *скупштина одлучи*. Свако противно разумевање речи „упражњено“ не значи ни више ни мање већ напуштање скупштинског суверенитета, да она и само она решава, да ли је које посланичко место празно или не. Сем тога то противно тумачење, по коме би неко други, као што тужба вели, министар унутрашњих дела, био надлежан да „упразни“ посланичко место и нареди избор без скупштинског решења, вређа једну јасну одредбу баш истог члана 93. изборног закона.

Тај члан, говорећи „ако *ма којим случајем* остане које посланичко место празно, у свом првом ставу првог одељка јасно и заповедно вели, да ће попуну места извршити *сама народна скупштина* из листе, ако није исцрпена, и тада и *нема новог избора*. А ако је листа исцрпена, вели даље исти одељак, онда се наређује нови избор у року *од месец дана*. Ту се не вели од смрти или решења скупштинског, не знамо, ко би смео тврдити, да се тај рок рачуна од *смрти* посланикове, која се може десити као што је случај с Вучковићем — да је далеко пре месец [illegible] од састанка скупштине.

Свако противно гледиште опасно је за суверено право скупштине, по коме само она решава о правилности избора, као и о томе, да је упражњено које посланичко место.

Тако је по самој природи уставности и парламентарности у опште; а тако је, у осталом и по нашим законима, сем тога, што тако одређује чл. 93. избор. закона, и чланови: 6, 7, 9 и 10 пословника народне скупштине потврђују: *да свакад скупштина решава, да је место празно, па тек онда министар унутр. дела наређује нови избор.* Члан 10 пословника изреком говори и о оном другом случају кад је листа кандидатска исцрпљена. Ту се вели: „*скупштина одлучиће*, ако је исцрпљена листа, да се преко министра унут. дела нареди нов избор према чл. 101 устава.“ Пословник се ту позива баш на онај чл. 101. Устава, који говори о року од месец дана, и пошто вели, да ће *скупштина* одлучити и министра позвати да у том року изврши нов избор не може се другачије ни замислити, већ да се тај рок рачуна од решења скупштине. Тако мора бити јер има случајева смрти и онда кад скупштина није на окупу, па наравно не би могла ни почети да решава у року од месец дана *рачунећи од смрти*. Истина тај члан пословника говори о случају, кад се „ништи“ избор, ну овде је главно начело: ко решава да се попуњава посланичко место или наређује нов избор, скупштина или министар, па што вреди за један случај „ништења“ избора вреди и за друге, смрт посланика.

Кад би скупштина напустила своје право, *да она* решава да ли је упражњено посланичко место, већ би се то допустило министру унутр. дела, као што хоће тужба, штетне последице по уставност у опште недогледне су. Зна се, да сем смрти има још много случајева у којима се по нашем Уставу и изборном закону може да упразни посланичко место. По чл. 12. изборног закона и чл. 88. Устава у вези са његовим чланом 95. има сем смрти, још девет случајева, у којима престаје посланички мандат. Кад скупштина даје министру право да, у случају смрти, наређује избор *без* скупштинске одлуке, онда би министар имао право и дужност тако да ради и у осталим случајевима упражњења посланичког места. То би било логично. А сме ли се то допустити, а да се не поруши цела зграда уставности? Зар министар, као политичка личност, да решава да је неко посланичко место упражњено на прилику зато, што је посланик притворен или пао под стечај? Зар не би министар на тај начин могао скупштину лишити приличног броја опозиционих посланика, и наредити нове изборе на њихова места, па да му то накнадно одобри тим начином добивена већина?

Ко тако разуме права скупштинска, да министар може огласити за упражњено посланичко место, тај је ширимице отворио врата злоупотреби, тај копа гроб уставности. А ова тужба противу нас то чини, кад нас тужи, што министар унутр. дела није наредио избор на место Вучковића *и без решења скупштине да је његово место празно.*

И кад би се смело допустити, да министар у случају смрти посланикове сме сам, без скупштинског решења, наредити избор на његово место, питање је, да ли је у овом случају смрти Вучковићеве министар могао то урадити. По изборном закону ту је двоје било могуће. Или листа, на којој је био Вучковић није била исцрпена, *и онда нема* избора новог, већ сама скупштина попуњује његово место, као што рекосмо; или је исцрпена, и онда се наређује нов избор. Шта би министар унут. дела имао радити поводом смрти Вучковића, зависило је дакле од тога, да ли је листа била исцрпена или није. А одакле би министар унут. дела могао знати: *који* од та два случаја стоји. Извесно само из *изборних* аката. Међу тим та изборна акта нису код министра унут. дела, већ су под печатом и чувањем народне скупштине. То се јасно види из одредаба чланова: 142. и 143. скупштинског пословника. Док се дакле скупштина не би састала, док не би разгледала да је листа исцрпена или није, док не би скупштина министра о томе известила, извесно је да министар нема ни могућности за оцену: да ли треба наредити нов избор. Иначе могло би се десити, да министар, или намерно или случајно нареди нов избор, а да га није требало наредити. А ово је још јаснији доказ, да се онај рок од месец дана рачуна

га је тако изранило, *да му је на челу нађено 62 ране* а очи несретног Шћепана биле су тако повређене, да је за увек изгубио вид.

Од тога доба живео је Шћепан Мали са свим усамљено, проводио је дане у Маленој ћелији црничкога манастира, где су сместили болног и слепог „цара“ црногорског и, као што мишљаху његови поданици, императора и самодршца целе Русије. Јадног Шћепана разговарао је пријатељ му владика Арсеније, који га скоро никада не остављаше.

У то доба су Руси на суву под предвођењем грофа Румјанцева освајали од Турака један град за другим, а на мору се опет сјајно прославила руска убојна флота, која под заповедништвом грофа Алексија Орлова уништи турску флоту у пристаништу малоазијске вароши Чесме. Ма да по речима знаменитог немачког историка Шлосера „ни Алексије ни брат му не у ту заслужили никакве славе,“ ипак великодушна царица хтеде да породици првога даде наслов *Чесменски*, а Херасков напише читаву поему у славу јуначких дела Алексијевих. Несретни султан Мустафа III. у страху за целост своје државе, коју раздираху и унутрашњи немири и руска војска и најпосле Црногорци, намисли да сам са својом сарајском гардом оде својој војсци, „бојећи се, да не букне друга војна у Далмацији,“[1]) где је био још жив Шћепан Мали. Но желећи да пре свега сврши с Црногорцима, који су му развлачили силну војску, реши се да пошто-по то погуби црногорског цара, који је и у свом сажаљења вредном стању био страшан султану; султан је с разлогом мислио да Шћепан Мали, и ако слеп, може стати на чело силној војсци и продрети у сред Портиних земаља. Гадна намера султана-деспоте нашла је свог извршитеља. Понудила се нека пребеглица Грк из Мореје, по имену *Станко Класомуња*, који се за петнаест кеса дуката решио, да или погине или убије црногорског цара.

Станко Класомуња дође у Црмницу, да, како је говорио, нађе уточишта од Турака „код славног Петра Трећег.“ Он исприча Шћепану читаву историју својих несрећа измишљавајући прилике и пригоде, којих никад и не беше, те се толико додвори Шћепану да га је овај узео за слугу. Тај Грк је умео врло лепо да удара у китару, а та вештина је слепом цару особито годила и он заволи отпадника, који је својом песмом разгаљивао болесника у његовој тешкој усамљености. Биографу Шћепанову овде и нехотице падоше на ум познати стихови Вергилијеви о вероломности Грка: Timeo Danaos et dona ferentes. Једини Станко Класомуња је својим песмама знао одгонити тугу, која је често обузимала душу несретног слепца; Шћепан Мали је у таким приликама особито радо слушао неку грчку песму, која се почињала овако: *Καλὴ σπέρα, ματτιάμου* и т. д.

Осим тога Класомуња се свега лаћао, само да се што више додвори болеснику: доносио му је по кадшто на поклон свежа воћа из Сплета и разних вина која је, а особито ћипарско, Шћепан Мали, врло радо пио.

(Свршиће се.)

[1]) С.-Петбг. Вѣдом. 1769. бр. 85.

од *одлуке скупштине да је место празно*, а не од смрти посланикове.

У осталом такова је практика и код нас. Познато је, да је Јанко Пурић умро као посланик. Скупштина је тада одлучила да се његово *место попуни* и позвала министра унут. дела да то уради. Министар је то урадио у року од месец дана и смрти и те одлуке; ну овде је главно начело: да је скупштина Јанково место упразнила. По том истом начелу, по тој истој практици морало се радити у овом случају смрти Вучковића.

Било је и других случајева где су посланичка места постала празна па је и у њима тако рађено.

Но најпосле сав прекор тужбе, што није наређен избор на место Вучковића не тиче се нас осталих министара. По Уставу и по закону, то је ишло у круг рада министра унутр. дела, па и кад би он био дужан, пре одлуке скупштине, да нареди избор, не знамо, одкуда и по ком закону да се за то тужимо ми остали министри код јасне одредбе члана 3 Устава, по којој остали министри одговарају само за оно, *што се износи у министарску седницу, они то реше и потпишу*, а не за оно, што се *не изнесе* у министарску седницу, па све да је дотични министар и био дужан да то изнесе у министарској седници.

Ми овим не бацамо одговорности на министра унут. дела, јер напред већ разложисмо да је он радио коректно, по закону и Уставу. Ну тиме само велимо, да се нама не сме да баца одговорност и онде, где је за нас по закону не може бити ни у ком случају.

Према свему овоме надамо се да ће народно представништво бити убеђено, колико је мало био основан онај прекор у почетку ове тачке као да је „кабинет Авакумовићев имао предомишљај да вређа Устав,“ што није наредио овај избор.

III.

Трећом тачком туже нас због трговачког уговора с Аустро-Угарском.

Познато је, да је трговачком уговору између Србије и Аустро-Угарске био истекао рок 4. септембра 1892. г.

Радикална влада законодавним решењем од 31. марта 1892. год. продужила је важност тог трговинског уговора до краја 1892. год.

То скупштинско решење о продужењу тог уговора и преко његовог рока, доказ је воље законодавних фактора наших: да Србија не остане без уговорног стања између ње и Аустро-Угарске.

После тог законодавног решења десила се у нас промена владе. Ми смо 9. августа 1892. примили државну управу.

Наше примање владе није било неуставно, јер као год што је радикална влада имала права да поднесе оставку, тако су и намесници имали права да им уваже оставку, а онда, наравно, и да саставе другу владу.

Тужба, на једном месту, пребацује да то наше примање владе није парламентарно, што онда нисмо имали већину у скупштини. Ну кад нам чини тај прекор, тужба заборавља на други најновији факат из нашег уставног живота. И радикали првог априла ове године позитивно нису имали већину у скупштини па су примили владу.

У осталом та уставна практика није ништа ново у историји уставности, кад Крупа новим изборима хоће да апелује на народ. Да не идемо дубоко у прошлост, већ да поменемо само један скорашњи пример.

У најновије време Делијанис је имао у скупштини већину, и краљ грчки поверио је владу људима који нису имали већине у скупштини; апеловао је на народ распустом скупштине и новим изборима. У тим изборима Делијанис је остао у мањини, и краљ позвао на владу људе из већине.

Кад смо примили владу, намесници су скупштину, на основу Устава, одложили и распустили. Напред смо разложили да су намесници имали права то да раде по чл. 54. устава, и да у ономе нема одговорности за нас који смо премаподписали указ о томе.

То је, у осталом, захтевала потреба апела на народ новим изборима. А ту потребу нисмо створили ми; створила ју је бивша радикална влада. Те потребе већ је било у оном моменту, кад су радикални министри дали оставке.

И сама тужба не пориче постојање те потребе, већ само вели да се тај апел на народ могао учинити и пре 1. новембра 1892. г. Можда би тако и могло бити да ми с нашим програмом нисмо мислили озбиљно. Ну пошто смо ми тврдо уверени да би извршење оног нашег програма било корисно за наш народ, онда нам је, разуме се, требало више времена. За то нисмо изборе наредили пре 1. новембра 1892. год. А у осталом није овде главно *када* смо ми наредили изборе и саставак нове скупштине, већ да ли смо урадили *у року* уставом одређеном. Ми смо ово последње уредили онако, како одређује чл. 54. устава.

У таковим околностима и потребама и пошто је скупштина већ била одложена указом од 1. октоб. 1892. г. до 28. децембра исте године, потписана је 17. (29.) децем. исте године декларација о привременом продужењу постојећег уговорног стања између Србије и Аустро-Угарске.

Тиме се с једне стране одговорило неодољивој потреби да Србија има уговорно стање; а с друге стране то је изазвала немогућност да то *предходно* изнесемо скупштини на одобрење, јер је није било на окупу; и најпосле то је урађено у духу већ исказане жеље народне скупштине у оној законодавној одлуци од 31. марта 1892. г да и после истека тог трговинског уговора скупштина хоће *продужење уговорног стања*, да неће неуговорно стање.

Кад све то стоји, онда не знамо од куд се може рећи: да је декларација о продужењу уговорног стања повреда чл. 52. Устава. Ми нисмо закључили *нов* трговински уговор са страном државом. На против она је декларација само *привремено* продужење већ постојећег уговорног стања, с намером да то изнесемо скупштини накнадно на одобрење. Кад се састала народна скупштина, ми смо њој изнели на одобрење нов трговински уговор. а њиме се обухваћа и одобрење оног продужења уговорног стања. Ваша је скупштина већ одобрила нов трговински уговор с Аустро-Ударском. С одобрењем тог новог уговора, одобрена је и важност уговорног стања *дошле*. Ваши протоколи доказали су да нико тада није нападао тај факат. А кад је тим начином одобрен тај факат оног продужења уговорног стања, онда то не може сада бити предмет тужбе против нас, све да је у том продужењу и било какове повреде Устава или закона.

Повреде чл. 52. Устава било би само онда, кад би какво министарство *у форми и облику закона* закључило *нов* уговор са страном државом; а само привремена декларација није *уговор*, који се спомење у том члану 52. Устава.

У осталом шта смо ми и могли друго и радити? Кад је већ било оне скупштинске одлуке од 31. марта 1892. год., с духом да до скупштине неће неуговорно стање између Србије и Аустро-Угарске; кад би сем тога било штетних последица, а можда и политичних заплета са преки дом уговорног стања, кад је било стварне немогућности и да скупштина одобри *нов* уговор јер скупштине тада није било на окупу, онда су се оном декларацином само штитили државни интереси, одговорило државној потреби, а све у духу оне скупштинске одлуке од 31. марта 1892. год. и продужењу уговорног стања.

Да ми нисмо овако водили рачуна о тим битним државним интересима, нама би лакше било не продужити уговорно стање, и данас не би одговарали. И кад ми при свем том нисмо закључили *нови* трговински уговор с Аустро-Угарском, о чему говори чл. 52. Устава, од куд да нас сад тужите за то.

А имате ли места да то чините?

То је био чист случај државне потребе и савесно чување државних интереса, за који нико не треба да одговара.

И садашња влада имала је сличан случај. Она је потписала акт, да се буџет продужује за месеце: мај и јуни ове године. По чл. 175. Устава то апсолутно није могло бити. Други одељак тог члана вели: „Краљ може продужити буџет истекле рачунске године највише четири месеца“. Рачунска је година 1. јануар; за то кад су данашњи министри премапотписали продужење буџета за месеце: мај и јуни, они су тиме извесно провредили члан 175. Устава.

Да је то доиста повреда Устава, признала је садашња народна скупштина недавно и приликом рада о буџету. То се види из извештаја вашег финансијског одбора од 12. јуна ове године. Ту признату повреду устава одбор правда тиме, што је „неодољива нужда државна донела потребу да се буџет продужи за месец мај и јуни ове године“, и скупштина је то одобрила.

Међу тим у ствари није тако. За то продужење буџета преко оног јасног и заповедног рока уставног није било „неодољиве нужде“. Радикална влада, кад је дошла 1. априла, није морала наредити изборе 18. маја: није морала скупштину сазвати 1. јуна. За нове изборе само је *најдужи* рок два месеца; за састанак нове скупштине само је *најдужи* рок три месеца (члан 54. Устава). Ну све то може да се изврши и пре.

Па кад је скупштина садашњој влади тај поступак Устава накнадно одобрила због „неодољиве потребе“, онда би такова оцена требала да се примени и у питању о овој декларацији, која није повреда Устава а потписана је по неодољивој потреби државној.

Ово је питање важно; за то о њему хоћемо да проговоримо још мало.

Да се правилно уочи смисао чл. 52. нашег Устава, који гласи, кад се из тога члана изостави оно, што овде није у питању:

„Али трговачки уговори вредиће тек пошто их одобри Народна Скупштина“, ваља разликовати закључивање уговора од привременог одржавања уговорног стања после истеклог рока.

Смисао чл. 52. нашег устава тај је, да нов трговачки уговор вреди тек онда, пошто га одобри Народна Скупштина. Са свим другчије стоји ствар с привременим одржањем уговорног стања.

(Свршиће се.)

Оптужба либералног кабинета у Србији.

I. дан скупш. расправе у седници, држаној 3. јула.

Још од 7 часова почеле су се око зграде народне скупштине појављивати гомиле радозналог света. Кад је настало време да се може улазити у скупштину, свет је тако нагрнуо, да су једва могли ући. Све галерије биле су препуне. Новинарска галерија пуна је била неновинара, разуме се махом пријатеља данашњег режима. И дипломатска галерија била је препуна али су у њој били сви само не дипломати, сем неколико консула. Из дипломатске галерије уклонили су г. Љубу Остојића, бив. команданта дивизије, ма да су многи остали у њој, који не само да нису дипломати, но ни по положају нису били равни г. Остојићу

Посланици су били многобројно заступљени. Ни једна седница овога скупштинског сазива није била овако многобројно посећена од стране посланика. Било је присутних 122 посланика. Многи посланици прекинули су осуства те дошли за овај дан у скупштину. Значајно је, да је г. Пашић после 10 дана, од кад му је одобрено осуство, отпутовао тек у очи дана, кад је оптужба имала доћи на дневни ред.

У 8 сахати и 54 минута потпредседник Катић отвори састанак. У то доба у дипломатску ложу уђоше г. г. Алимпије Васиљевић и др. Владан Ђорђевић. Чим је потпредседник отворио састанак, уђоше сви министри, па чак се у скупштини појавише као комете и г. г. Сава Грујић и Андра Николић које је скупштина жељна да види. Пошто су прочитане молбе и жалбе, дато је Сретену Гогићу осуство, да иде у Чачак те да прибере доказе за злочине бив. окр. начелника чачанског Каменчића.

Потпредседник Катић га овим опомену да је на дневном реду одбрана оптужених либералних министара. Нареди да се секретару Љ. Јоксимовићу саопшти, да каже бив. г. г. министрима да изволе доћи. Г. Катић је све ово изговорио загушеним и потресеним гласом, а сва се скупштина претворила у неку свечану нему тишину која је још јача настала, кад су почели улазити оптужени г. министри, који су ишли овим редом: Авакумовић, Стојановић, Величковић, Богићевић, Гвоздић, Алковић, Јов Ђорђевић; нису били дошли г. г. Рибарац и Кундовић (Г. Рибарац тражио је од скупштине да му се одобри законих пет дана за одбрану, пошто му је тек дан пре саопштена оптужба. Али како то питање није ни изношено пред скупштину но је приватно јављено да се г. Рибарцу не може дати тај рок, г. Рибарац је дошао у седницу скупштинску истог дана после подне ма да се није могао спремити за одбрану.)

Пошто су оптужени г. министри заузели место испод председничког стола, где су уклоњене катедре говорничке а намештен нарочити сто и седишта, отпочела је одбрана.

Г. Катић је опет загрцнутим и потресеним гласом позвао г. Авакумовића, да да своју одбрану и г. Авакумовић је држао дуг говор поткрепљен јаким и убедљивим правним разлозима.

Г. Авакумовић је прво напоменуо његову двадесетогодишњу карактерну и савесну службу, која је била сва одана интересима престола и отаџбине. Поднета тужба је набрајање нетачних факата, па је и према томе основана и на погрешним закључцима. Он ће према кратковићи времена, које му је остало за разматрање оптужног материјала, он ће редом одговарати на појединости оптужбе и доказати да је она гола неправда и дело политичке освете. Он је слободоуман човек и никад није газио ничија права ни слободе, али зна да ни један министар није одговарао за то што примењујући устав и законе ради онако, како нису желели његови политички противници, у овом случају радикали, већ су тужени и осуђивани за ведеиздају, прљава дела и повреду устава. Он ће доказати да је његов рад уставан и законит. Он допушта да је министар могао и погрешити, али се у том случају министар не оптужује, но добија неповерење и иде кући, и то је све. Ова тужба је прекор и оптужба што чланови либералне владе нису радили онако, како је то желела њихова опозиција. У оптужби се вели да је повређен чл. 71. устава а то није истина, јер се скупштина није могла сазвати 1. новембра 1892 за то што није било могућности, а круна је, по уставу, имала право да одложи и по том распусти скупштину, то онда оптужна тачка, да се скупштина морала састати 1. новембра, отпада. Ту је меродаван чл. 54. устава да круна може тако чинити. У осталом и сама радикална влада је 1891. одложила скупштину, и то онда кад су се променула само два министра, либерали одложили а по том по праву круниним и распустили скупштину пошто је промењена цела влада и либерални чланови изнели програм, за чије је извршење требало времена. Оно што су радили радикали 1891, учинили су либерали 1892, па шта више одложили и распустили од оног истог дана, кад и радикали, па до 25. децембра, кад и радикали. И кад се сад за то ипак оптужују чланови либералне владе, онда је то доказ, да је то дело политичне освете. Што се тиче бирања намесника, у уставу ништа није прописано, хоће ли се намесник бирати у ванредној народној скупштини, те према томе је оптужба и у том погледу неоснована. У осталом, у оптужби се наводи потпун чл. 71. устава, она се позива само на 2. и 1. одељак тога члана. Други одељак тиче се одсуства трећег намесника, те да остала два намесника могу пуноважно отправљати послове. У првом одељку нема речи „пуноважно“, те из те разлике оптужба закључује да намесници нису могли пуноважно отправљати послове. У другом одељку се прописује, да жив намесник даје на писмено овлашћење да га остала два намесника заступају, те према томе мртав намесник Протић није ни могао дати то овлашћење. По осталим одељцима тога члана намесници, који су живи, пуноважно отправљају власт целокупног намесништва. Кад би устав хтео противно, он би то изречно напоменуо. За доказ да је то тако позива се на прокламацију намесничку, издану после смрти генерала Протића, коју су премапотписали радикални министри Пашић и др. (Светозар Милосављевић и Андра Николић, који су тада били министри, оборише главе и скоро је не дигоше до свршетка скупштине У опште сви министри изгледали су скрушени. Андра Николић изгледао је као веома ожалошћен човек. Раша Милошевић био је преко обичаја блед. Миша Вујић, који се редовно смеје, озбиљно је ћутао. Савушка је гледао у неке хартије. Једини је др. Докић био као и обично жив и чешће се врпољио на столици) Тада су били на управи земаљској радикали и они су с тим и таким намесништвом пуноважно отправљали државне послове па онда од куд да сад могу бити либерали криви што су с тим и таким намесништвом вршили државне послове. Тадашња радикална влада била је сагласна с целим радом такога намесништва, јер су намесничку прокламацију премапотписали сви тадашњи радикални министри. Дакле, радикали су примили да намесници имају право пуноважно отправљати послове, па онда од куда да исти радикали оптужују либерале за то, што су и они признали да с намесницима могу пуноважно отправљати државне послове и отправљали их. То је доказ да је рад либералне владе био уставан и законит.

За тим прелази на поједине тачке оптужбе, па вели да прва тачка говори о оном истом, што и у свом уводу, а он је то већ побио. Моли скупштину да тачно и правилно разуме чл. 71. устава, па ће онда наћи да је и одлагање и распуштање скупштине било к ректно. У уставу је одређен крајњи рок за сазив скупштине и либерална влада потпуно је одговорила чл. 54 устава, јер није прекор чила крајњи рок за сазив, нити је сазвала скупштину доцније, но раније од крајњег рока уставом прописаног.

Либерална влада се оптужује, и што није у законом року расписала избор на место умрлог посланика Атанасија Вучковића, који је умро 28. августа. Та поставка је погрешна. Избор се не врши од дана смрти посланикове, већ од оног дана кад се место посланиково огласи за упражњено, а то је право само скупштине. Либерална влада није могла узети на себе право скупштине. Пословник и скупштина наређује скупштини, а скупштина наређује министру да нареди избор посланика.

Баш кад би министар и имао право да оглашује посланичко место за упражњено, од куд се министар може уверити да ли је листа исцрпљена или није и да треба наредити нов избор. То се видети може само из скупштинских аката, а њих под платом чува нарочити скупштински чиновник, и министар унутр. дела нема право да их узима.

Трговински уговор престао у септембру а радикали су га продужили до краја 1892. И кад за радикале нема кривице што су продужили уговор, од куда онда може бити то кривица кад и либерали то исто учине. Узима за пример уговор Србије с Немачком где је исти такав случај, па пита скупштину хоће ли немачки парламенат оптужити канцелара Каприврја, што није био закључен уговор са Србијом ?

О уображеном мобилисању војске оставља министру војном да говори а он тврди, да није истина да је војска стављена у мобилно стање. Радикални министар војни распоредио је војску по разним местима. Кад су дошли либерали, онда је либерални министар војни наредио да се војска враћа на своја места и то је то толико разглашено кретање војске.

Прелази на последњу тачку оптужбе, која се њега тиче. Он није одговоран што имена

посланика нису прочитана у скупштини, већ ће за то дати одговор тадашњи министар унутр. дела. Исто тако либерална влада не може бити одговорна због некаква неуставна конституисања скупштине, јер се скупштина сама конституише, а не конституише је влада.

Кад је неко од посланика приметио за Горачић, г. Авакумовић је рекао, како влада није наређивала да се пуца и убија. Чита акт радикалног министра председника Пашића, да се 6. маја пуца два пут у ветар, а трећи пут фишецима. (Ова наредба Пашићева изазвала је велико изненађење у скупштини. Гарашанин скочио с места и брзо учинио неколико корака у лево; у скупштини настао жагор.) Горачићани се противили власти, вређали заставу и војску, и војска је по дужности пуцала, без ичије наредбе.

После овога дугог и исцрпног говора, прочитана је одбрана ђенерала Анте Богићевића. Она је војнички кратка и јасна. Он није издао никакву наредбу, да радници крагујевачке војне фабрике не смеју гласати, већ је само попунио управо протумачио једно законско наређење. Ни за какво мобилно стање он није издавао никакву наредбу, нити у опште постоји ма чија таква наредба. Што се тиче кретања војске она су почела још 12. априла 1892. дакле под радикалима. За кретања, која се помињу у тач. 8. под б. оптужбе, она су чињена на основу закона о војсци. Војска ради за краља и у име краља а све по прописима војних закона о које се он као министар војни није огрешио. Тиме је ђенерал Богићевић завршио своју обрану.

Пошто је већ прошло 1 сах. потпредседник Катић закључи седницу и другу заказа после подне у 4 сахата.

Када су оптужени либер. министри изишли из скупштине, гомила радознала света, међу којима веома огроман број њихових пријатеља, скинули су капе и поздравили их. У то двојица, један ђумручки чиновник и неки Цивциварић (не знамо шта је по занимању, у шајкачи и чакширама) узвикну „Ура“ и „цркли“ а пријатељи оптужених министара одговоре на то „живели либерални министри“ и тим узвицима су их пратили све док нису замакли иза гостионице „Лондон.“

Г. Рибарац није био у овој скупштинској седници, јер је дошао тек прексиноћ, а оптужба му саопштена тек јуче, те је тражио по закону о министарској одговорности, пет дана рока да може прегледати оптужбу и документа и да се спреми за обрану. Али како му скупштинско председништво ништа није на ту молбу одговорило, нити је износило пред скупштину, то је и он морао доћи у идућу седницу после подне.

Политички преглед.

— **Апоњи о политичкој ситуацији у Угарској.** Вођа мађарске народне странке, *гроф Алберт Апоњи* држао је 4. (16.) о. м. у Вартбергу (Семпцу) говор, у којом се изразио о политичкој ситуацији у Угарској и о положају своје, народне, странке према њој. Апоњи се бавио говором Карла Етвеша у Вел. Керешу, где је овај жестоко напао и Апоњија и целу странку му. По себи се разуме, да Апоњи није могао пропустити, а да не нападне на садашњу владу, за коју рече да је попустљива и слаба према Бечу, а особито ратном министру Бауеру; слушаоци му, којих је могло бити до 2000, бурно су му одобравали, када је жестоко осудио Векерла и његов кабинет, што нису смели да присуствују открићу хонведског споменика и прорекао им скори пад. Говорио је Апоњи и о владиним црквено-политичким реформама.

— **Народни збор румунски у Сибињу.** Сибињска „Трибуна“ доноси позив одбора 25-орице румунске народне странке на ванредни збор Румуна, који ће се одржати 11. (23.) јулија о. г. у Сибињу. Исти лист доноси и адресу букурештанских грађана на сибињски румунски народни одбор, у којој се вође румунске народне странке подстичу на издржљивост и хвали се држање чланова странке. Адресу су потписали букурештански професори, лекари, адвокати, књижевници, енжењери, трговци и свеучилишни ђаци. „Трибуна“ приписује велику важност румунском покрету, који не само да ће бити од одлучног утецаја на судбину Румуна у Угарској, *него ће променити политику наше монархије.*

— Између **Француске и Енглеске** настали су *запети односаји.* После оне афере са Нортоновим фалсификованим документима, што их изнеше у француској комори Деруле и Милвоа, а у коју беше уплетен и енглески посланик у Паризу *лорд Дифрен*, француско јавно мнење је јако било огорчено на лорда и овај нађе за добро, да се уклони из Париза за неко време. Али његово дуго одсуство упало је у очи и мисли се, да се лорд Дифрен неће да враћа због нападаја у француским листовима. Навешћемо шта пише француски лист „Soir“ поводом одсуства енглеског посланика, јер то писање карактерише и одношаје између Енглеске и Француске. Исти лист пише: „По свој прилици неће се нико од нас сувише бривути, да ли се лорду Дифрену допада да дође у Париз или не. Ми припадамо онима, који мисле, *да ће Француска у Европи само дошле успевати, док с Енглеском стоји у рђавим односима.* Француска има два непријатеља: Енглеску и Италију и с њима не може бити никаква споразума, док се карта Европе са свим не промене. Истинитије речи није било од речи „вероломни Албијон.“ Била под Гладстовом, била под Салзберијем Енглеска увек остаје вечити непријатељ, који своју мржњу скрива под маском искрености. Ко хоће Енглеској да буде пријатељ, мора јој слуга бити. *Ми пре волимо отворено непријатељство.*“

— **Сукоб Француза и краљевине Сијама.** Колонијална политика француска све више и више напредује. Французи из Кохинчине, Камбоџе и Анама полако иду на север према Сијаму, али су наишли на отпор Сијамеза. Више се пута дешавају чарке између Француза и Сијамеза и недавно се опет то догодило. Једно оделење анамитске војске француске продре у сијамску област под изговором да штите интересе француских трговаца; уз то су више француских експедиција ишле горе реком Мекогом, која је граница између сијамских и француских поседа, што је опет било неправо Сијамезима, које су још и Енглези подбадали јер им није било по вољи то француско напредовање. Урођеници нападну Французе и убију једног вишег часника а једног, капетана Тереа, заробе. Адмирал *Иман*, који је с француском ескадром стојао на ушћу Меконга, пошаље два ратна брода у Меконг, што се пак противи међународном уговору, и ови бомбардоваше две сијамске тврђавице. Париски листови једнодушно одобравају тај енергични поступак француског адмирала и храбре владу, да у сијамском питању одлучно поступа и *да се не боји Енглеза.* — Као што генерални гувернер *Ламезан* јавља, једно војено оделење Сијамеза прешло је 5. пр. м. код Наке на леву (француску) страну реке Меконга и напало извидницу француске анамитске војске. Сијамези су крваво одбијени и изгубили су много војника. И друга племена сијамска, а особито ратоборни Лаоћани, прешла су на леву страну Меконга и стање је врло озбиљно што је признао и секретар енглеског парламента Грејкад је реферисао о ситуацији у Сијаму. — У прошли четвртак и суботу било је опет окршаја између Француза и Сијамеза у којима су Французи имали *девет* мртвих и много рањених; губитци Сијамеза много су већи.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 7. јула 1893.

— **Принц Рудолф Лопковиц,** заповедник IV. војеног кора сигао је јуче у наш варош, да инспицира овдашњи гарнизон. У вече је био у овдашњем великом хотелу концерат војене капеле 29. пеш. пука и том се приликом приказали сви часници корском заповеднику.

— Пишу нам из **Темишвара**: „На Петров-дан освећена је фабричка срп. црква, која је поправљена и обновљена, а изнутра је украсио сликама Адолф Менцер, академски сликар. За то украшавање и обнову св. богомоље има се у првом реду и највише захвалити честитом српском родољубу г. Кости Стевановићу, пред. седнику црк. општине и вредном прегаоцу за све оно, што иде у корист нашој св. цркви и народу српском. Ова нам појава даје наде, да ће Темишвар бити по Србе опет оно, што је некад био, да ће у њему опет Срби имати главну реч, као некада! Чин освећења обавио је наш високопреосвећени г. дијецезан *Никанор*, који је у краткој а језгровитој беседи извео значај ове свечаности. Г. епископ нам је лепо разложио, у каквој тесној свези стоји православна вера са народношћу српском и ставио нам на срце, да све оно чувамо и пазимо, што нам наши дични претци оставише у аманет: српско име и веру нам православну. У славу овој свечаности приредило је вредно фабрично срп. певачко друштво у вече тог истог дана Беседу, на коју похита све, што српски осећа и српским духом дише. Г. епископ Никанор је такође удостојио Беседу својим присуством. Суделовачи су извршили свој задатак на опште задовољство; особито морамо истаћи дивно певање гђце *Олге Сифниос* и свирку г. *Стев. Стевановића.* — Градска срп. прав. општина одредила је 1500 фор., а фабричка 200 фор. мехалској српској општини, да може отплатити своју цркву Романима. Ово родољубиво дело је сваке хвале вредно! Г. епископ Никанор уписао је код г. Нике Стевановића за мехалску општину 300 фор. Бала му! — Кроз неколико дана долази нам позоришна дружина Протићева, која ће овде приредити 12 представа. Ми се тим више радујемо доласку Протићеве дружине што већ 20 година не видесмо и не слушасмо српске представе.

— **Оспорен избор.** Министарство просвете у Београду повратило је академском савету Велике Школе акта о избору г. *Љубе Стојановића* за професора филологије исте школе с напоменом, да избор није био правилан, пошто има и бољих кандидата по подветим сведоџбама од њега, а један је, веле, од тих и г. Момчило Иванић, професор I. београ. гимназије.

— **Прилог.** Г. Стев Душан Стајић, поседник из Темишвара, послао нам је у своје и свога сина Милана име 4 круне за Васу Грујића-Шугина, коме је гром недавно убио четири вола, те тако остао, сиромах, без свога добра, од којег је тако рећи живео. Нека је хвала племенитом прилагачу, а новац ће се послати на место свог опредељења.

НОВИЈЕ.

БЕОГРАД, 6. јулија. Оптужба либералних министара настављена је у скупштини. После разложног говора Гарашанинова против оптужбе говори радикални поп Марко Петровић називајући Рибарца кукавицом (таман је погодио! — Ур.) И познати Ранко Тајсић избацио је неколико фраза о крвопролићу у Горачићу. Има прибележених још 19 говорника.

ПАРИЗ, 6. јулија. Заступник француски у Банкоку у Сијаму, *Павије*, предао је по упутству свог министра иностраних дела, Девеља, сијамској влади *ултиматум*, којим се иште уступање леве обале Меконга и одштета. Ако се тај захтев не испуни, *блокираће се сијамске обале.* — У данашњој седници коморе интерпелисали су владу заступници *Драјфус* и *Делонкл* о сијамском питању. Министар Девељ дао је повољан одговор. — Као што „Тан“ јавља из Сегона, Сијамези су заробили бродског капетана *Форфеа* и претили му, да ће га стрељати, али је овај умакао.

БЕРЛИН, 6. јулија. „Рајхсанцајгер“ доноси царев указ, у ком се овај захваљује канцелару грофу Капривију, што је спровео војени предлог.

Трговина.

НОВИ САД, 7. (19.) јула. На житарским пијацама је промет са раном незнатан, цене су сваком зрну без промене. У нашој околини је са кишовитог времена жетвена радња била мало прекинута; но како је лепо сунчано време наставља се иста живо даље. Што досе пане на пијацу код нас се плаћа ценом овом: Пшеница 7 ф. 50—80 н., најтеже зрно 7 ф. 90 н. Наполица 6 ф. 80 н. Зоб 6 ф. 70—80 н. Јечам 5. ф. 60—70 н. Кукуруз 5 ф. 40 н. Све од 100 клг.

*

У БУДИМПЕШТИ 6. (18.) јула. Пшеница умерено нуђена, воља за куп ограничена, намера мирна; уз дневни промет са 17.000 м. ц. цена је остала без промене. Плаћана пшеница потиска 81. и 80. 8 ф. 52½ н., 79. 5. 8 ф. 40 н., 78. 8 ф. 40 н. 76. 8 ф. 15 н. Бачка 76. 8 ф. 15 н. Панчевачка 75. 7 ф. 90 н. Банатска 76. 5. 8 ф. 87½ н. Све за три месеца. Зоб готова роба 7 ф. 25—40 н.

Термини; Пшеница за јесен 8 ф. 03—05 н. за пролеће пшеница 8 ф. 39—41 н. Раж за јесен 6 ф. 77—82. Кукуруз за авг.-септ. 5 ф. 06—11 н., за јун.-јули 1894. кукуруз 5 ф. 33—38 н. Зоб за јесен 6 ф. 60—62 н. Репица за авг.-септ. 15 ф. 60—75 н.

*

Течај вредности и новаца на берзи у Будим-Пешти 7. (19.) јула 1893.

Ц. кр. дукати	5 ф. 85 н.
Наполеондори (20 франака) .	9 ф. 82 н.
4% угар. ренте у злату. .	115 ф. 80 н.
5% „ „ „ папиру .	94 ф. 53 н.
Деонице угарске банке . .	409 ф. 25 н.
Деонице аустро-угар. банке.	990 ф. — н.

Огласи.

Кбр. 439. ex 893.

ЕДИКТ. 2—3

Услед бракоразводне тужбе Катица Влашић, становница мошоринска против супруга јој Јована Мирковог, бившег становника в. кикиндског, који је незнано куда у свет отишао, овим се речени Јован Мирков позива, да у року од 60 дана козисторији овој или лично предстане, или место свога пребивања пријави, пошто ће се у противном случају брачни спор овај и без њега по постојећим законима решити.

Из конз. седнице држане у **Темишвару** 16 (28.) јуна 1893. године.

Конзисторија епархије темишварске.

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на упражњено учитељско место II. и III. разреда српске народне вероисповедне школе у **Митровици.** Плата је 500 фор. годишње; станарина 120 фор. и 6 хвати дрва. Изабраном учитељу спада у дужност све законом прописане предмете у школи предавати; недељом и празником са ученицима каталог држати; са старијим разредима у цркви појати; ученике у црквеном појању обучавати и повторну школу одржавати.

Школски одбор може дотичном учитељу по потреби и други који разред поверити.

Рок стечају истиче од данас за 6 недеља.

У Митровици 28. јунија 1893.

Председник школског одбора и управитељ:
Др. Влада Чобанић.

1—3 Перовођа:
Влада Марковић.

СТЕЧАЈ.

Из стипендијске закладе **баронице Еуфимије Јовићке** отвара се стечај *на једно место* за слушаоца занатлијске школе а од зидарске, столарске или тесачке (дунђерске) струке. Исти мора бити оспособљен, да изучава занатлијско-цртачку школу или технолошки музеум. Стипендија ова износи *250 форината* (500 круна) годишње.

Рок искању траје до 28. јула (9. августа) о. г., и само ће се оне молбе узети у обзир, које дотле стигну.

Молиоци треба да приложе уз молбу ове исправе: *1. крштеницу*, за доказ да су Срби православне вере; *2. школску сведоџбу* од последњег течаја; *3. лекарску сведоџбу* о здрављу; *4. сведоџбу сиромашног стања*, као и о моралном владању.

Питомац мора слушати науку и изабрану струку на јавним заводима у земљама св. Стеванове круне. *По закладном уставу и вољи основачице првенство на стипендију имају они, који су родом из Ст. Бечеја, ако им је оштта оцена бар добра.* И тек ако ових не буде, онда — по реду способности — долазе у обзир и други ученици, који су православни Срби а из земаља св. Стеванове круне.

Ни један питомац не сме у исто време уживати још коју стипендију.

Из црквено-одборске седнице српске православне општине у Старом Бечеју 4. (16.) јула 1893. год.

Јован Михајловић перовођа. **Др. Арон пл. Војновић** председник.

1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на *учитељско* место мушког разреда у *Тиса Хиђошу* (Торонтал).

Плата је учитељу у готовом новцу 400 ф. а. вр., слободан стан са баштом и огревом. Осим наведене систематизоване плате уживаће изабрани учитељ и 2 ланца добре ораће земље (на коју ће и порез плаћати) све донде, док се буде на задовољство општине владао. —

Изабрани учитељ дужан ће бити школском уредбом прописане предмете деци предавати, и у цркви при сваком богослужењу на вечерњу, јутрењу и литургији, као и на јутрењу средом и петком у ускршњи пост на пређеосвећеној литургији појати.

Првенство имају они који се лично приказали буду. —

Рок пријаве до 1 Августа 1893. године.

У Тиса Хиђошу 4. јула 1893.

Школски одбор.

СТАРИЈЕГ СПОМОЋНИКА
ВЕШТОГ ДЕТАЈЛИСТУ ПОТРЕБУЈЕ 1—3
Д. КОДА У НОВ. САДУ
за своју спецерајску и деликатеса радњу.

ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ГЛИШЕ СТ. ПЕТРОВИЋА
У ЗЕМУНУ
потребује старијег и млађег помоћника и једног вичног за шеширџијску радњу; практиканта и шегрта; ступање може и одма бити. 1—3

ПОМОЋНИК
добар зналац и продавац шпецерајске и мешовите робе, а говори немачки, мађарски и српски, има места под добрим кондицијама; где: распитати у администрацији овога листа. 1—3

Власник и издавалац: Дружина Браника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду